

ad fugiendum, cur debet excusare aut dare licentiam fugiendi cum tanto detrimento parentis, et quodammodo contra naturalem obligationem? Quod si aliter posset illam occasionem vitare, quam ingrediendo religionem, semper tenebitur succurrere parenti quantum possit, quomodocumque in seculo maneat; quia ergo hæc omnia concurrere vix morale est, ideo magna prudentia necessaria est ad admittendam in particulari talem excusationem, etiamsi speculative admittatur. Et hæc sufficiunt de primo puncto; nam ex dictis satis responsum est ad rationes dubitandi in principio positas, et ad fundamenta prioris sententiæ.

CAPUT VI.

UTRUM PROPTER FILIORUM AUT FRATRUM NECESSITATEM TENEATUR QUIS NON INGRESSE RELIGIONEM.

1. *Communis sententia est, parentem non posse, omissa filii cura, vel in necessitate relicti, deserere illum, aut ingredi religionem.*—Sequitur dicendum de obligatione parentis ad filios, an, scilicet, pater teneatur non ingredi religionem propter necessitatem filiorum. In qua re communis resolutio est, majorem esse in hoc genere obligationem patris ad filium, quam e contrario; filius enim, ut D. Thomas supra dicit, non obligatur per se ad alendum seu honorandum parentem, nisi per accidens ratione necessitatis; pater autem non ex accidenti tantum, sed per se ratione sui muneris tenetur alere et instituere filium, quia est principium ejus. Unde fit ut, non solum quando filius est in necessitate, sed etiam absolute non possit pater ingredi religionem omissa filii cura, nisi et sufficienter de rebus necessariis illi provideat, et per alios illum instituere, vel sufficienter ejus curam gerere possit; ita D. Thomas 2. 2. quæst. 189, art. 6; D. Anton., 3 p., titul. 16, cap. 2; Turreer., cap. 1, art. 1, num. 2, dist. 30, et alii. Ratio est eadem cum proportione quæ in superiori puncto tacta est, quia hæc est naturalis obligatio ex naturali præcepto, et ideo omitti non potest propter opus vel statum non præceptum. Unde in Concilio Gangrensi, quod refertur dist. 30, cap. 14, sic statutum est: *Si quis dereliquerit proprios filios suos, et non eos aluerit, et quod pietatis est, necessaria non prubuerit, sed sub occasione continentie negligendos putaverit, anathema sit.* Cui consonat illud Pauli, 1 ad Timoth. 5: *Qui*

suorum maxime domesticorum curam non habet, infidelis est, et infideli deterior. Atque hæc doctrina sumitur ex D. Thom. 2. 2, quæst. 101, art. 2, ad 2, et quæst. 189, art. 6. Ut autem hæc doctrina generaliter vera sit, subintelligenda est conditio, nisi jam parens suo muneri satisfecerit, et illud veluti jam deposuerit; tunc enim alia regula adhibenda est.

2. *Tradita doctrina intelligitur de obligatione erga filium nondum emancipatum.*—Unde ad hoc magis explicandum duplex status filii distinguendus est: unus est, quamdiu filius est sub cura parentis; alius est, quando jam est emancipatus. In priori statu consideratur proprie sub ratione filii, id est, sub actuali subjectione ad patrem, et quatenus est veluti pars ejus, et ideo de filio sic considerato procedit doctrina data, ut constat ex fundamento ejus, et sic generaliter vera est. Filius autem emancipatus jam non est sub cura parentis, sed gerit se ut persona omnino sui juris, et condistincta, ut sic dicam, et ideo jam non tenetur pater, per se loquendo, alere aut instituere hujusmodi filium, sed supponitur hoc sufficienter fecisse, quando illum emancipavit, et in hoc sensu dici potest jam absolvisse, et exuisse munus et officium patris. Ex quo plane sequitur per se non teneri non ingredi religionem propter curam vel sollicitudinem alendi aut instituendi hujusmodi filium, quia jam illa obligatio naturalis finita est; non enim erat perpetua, sed pro statu naturalis indigentia filii. Nihilominus tamen existimo ratione necessitatis obligari patrem ad filium emancipatum, eodem genere obligationis quo ipse filius obligatur subvenire parenti in necessitate constituto. Ratio est, quia non minus obligatur pater ex charitate et pietate naturali ad subveniendum filio in necessitate constituto, quam filius teneatur succurrere parenti, quia secundum ordinem charitatis, vel in hac obligatione sunt æquales, vel certe plus pater tenetur diligere filium, quam filius patrem, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2, q. 3, art. 9. Item, quia cum vinculum inter patrem et filium reciprocum sit, etiam obligatio debet esse reciproca, cæteris paribus, quoad statum et quoad necessitatem; si ergo filius etiam emancipatus tenetur succurrere parenti in necessitate existenti, ergo etiam pater tenetur succurrere eidem filio in simili necessitate existenti, etiamsi emancipatus sit; ergo sicut filius non potest licite religionem ingredi, deserendo patrem in necessitate existentem, ita nec pater relinquendo filium,

etiam emancipatum, in simili necessitate. Quocirca, licet patris obligatio ad filium sit per se, et illa impleta intelligatur, quando pater sufficienter filium educavit, eique providit, tam in præsentem quam in futurum, non propterea excluditur quin postea etiam possit per accidens obligari ob necessitatem filii, quia paternum vinculum non fuit extinctum, et in hoc fundatur talis obligatio. Quapropter cætera omnia, quæ de obligatione filii dicta sunt, ad hanc patris obligationem possunt applicari, cum sit æqualis seu proportionalis ratio.

3. *Dubium est an frater teneatur non ingredi religionem, ut possit subvenire fratri in necessitate.*—*Prima conclusio.*—Tertium punctum erat de obligatione ad fratres ratione necessitatis. Nam per se certum est fratrem non obligari ad alendum vel educandum fratrem, etiam minorem natu, quia non est principium ejus; at vero ratione necessitatis obligari potest unus fratrum ad subveniendum aliis; et tunc est dubium an in eo casu possit licite frater ingredi religionem, non obstante fratrum necessitate. Videtur enim ex dictis sequi non posse, applicando illud principium, quod præcepti obligatio prætermitti non potest propter voluntarium consilii opus; nam in hoc etiam casu, secundum se et in mero jure naturali spectato, intercedit naturalis obligatio inter fratres. Nihilominus nec D. Thomas nec alii auctores extendunt hanc obligationem ad fratres inter se, eamque assignant ut propriam parentum et filiorum inter se. Possumus autem distinctione uti; nam vel fratres sunt adhuc sub cura parentis, et sic censentur augere necessitatem et indigentiam ejus, ideoque ratione parentis obligari quis potest etiam ad fratres suos, quia tunc considerantur ut pars ejusdem parentis; et quia sub necessitate parentis includuntur omnia, quæ pertinent ad statum et munus suum, inter quæ præcipuum locum habet conveniens filiorum educatio. Quapropter si mater, verbi gratia, vidua, plures filias virgines habens sub cura et obligatione sua, haberet necessaria ad suam sustentationem, non tamen ad convenientem educationem filiarum, et ad collocandas illas in decenti statu, moraliter censeretur esse in gravi necessitate, in qua non posset licite a filio deserere propter religionis ingressum, si alioquin posset illi necessitati providere, propter rationem jam tactam.

4. *Secunda conclusio.*—At vero si fratres

per se considerentur separati a parentibus jam defunctis, non obstante gravi necessitate fratrum, posse unumquemque licite ingredi religionem. Probatur a fortiori ex his, quæ diximus supra de avo existente etiam in extrema necessitate; non est enim major obligatio ad fratrem quam ad avum, imo videtur esse minor, quia minus habet frater ad fratrem quam nepos ad avum, quia hic saltem mediate habet esse ab illo, fratres vero solum habent concomitantiam, vel similitudinem emanationis ab eodem principio, quæ non videtur esse tanta connexio, ut ratione illius obligetur frater ad subveniendum fratri cum tanto rigore et discrimine. Item explicatur in hunc modum, quia obligatio unius fratris ad alium non est veluti ex justitia ratione proprii juris, vel naturalis subjectionis, quam unus frater habeat in alium, sicut est obligatio inter patrem et filium; sed est obligatio charitatis, major quidem quam sit inter extraneos ratione majoris conjunctionis, non tamen excedens modum illius obligationis; ergo, licet instante necessitate de præsentem, vel ad breve tempus, posset esse aliqua obligatio subveniendi fratribus, etiam differendo ingressum religionis, quia moraliter illud nocuum pro nihilo reputatur, tamen non potest frater obligari ad expectandum longo tempore, ut in futurum fratribus provideat, quia charitas vel misericordia per se ad hoc non obligant cum illo detrimento, quod moraliter grave reputatur. Est autem hæc causa valde rationabilis ad differendum vel omittendum ingressum religionis, quia ex se illud opus est magnæ charitatis, et ex natura rei habet magnam decentiam, etiamsi non proveniat ad gradum et rigorem obligationis.

5. *Tertia conclusio.*—Unde aliqui viri docti existimant, quod, licet quispiam habeat votum religionis, quod ex se jam obligat, tuta conscientia posse differre ingressum ob hujusmodi necessitatem fratrum, etiam sine dispensatione, ad judicium viri prudentis. Ego vero solum existimo illam esse legitimam causam dispensationis, sine illa vero non licere prætermittere voti obligationem propter illam solam causam. Quia, ut supra dixi, voti obligatio prætermitti non potest propria auctoritate, nisi ipsa prius cesset; non cessat autem ex se seclusa dispensatione, nisi quando materia ejus ratione novæ mutationis vel fit incapax obligationis voti, vel certe moraliter creditur non cecidisse pro eo casu sub inten-

tionem voventis. In dicto autem casu non est illa sufficiens causa, ut talis materia non sit apta ad obligationem voti, ut patet ex dictis, quia ille ingressus non est prohibitus propter solam illam causam; neque etiam est talis illa circumstantia, ut per se excludat materiam illam ab intentione voventis, quia ordinarie non solent suscipere homines curam fratrum suorum cum tanto onere et detrimento suo ultra id quod ex præcepto naturali tenentur. Et ideo nisi aliunde constiterit satis probabili conjectura non fuisse intentionem voventis obligari pro illo casu, non posse credo auctoritate propria voti observationem prætermittere.

CAPUT VII.

UTRUM QUI DEBITIS ONERATUS EST, VEL OBNOXIUS RATIONIBUS REDDENDIS, AUT DELICTORUM PŒNIS, POSSIT LICITE RELIGIONEM INGRESSE.

1. *Prima, et communis assertio: ingrediens religionem tenetur, si habeat, prius solvere debita incerta.* — Potest quæstio hæc tractari secundum commune et ordinarium jus, vel secundum speciale editum a Sixto V, in quodam Motu proprio de hac re. Prius ergo tractabitur priori modo prout a Doctoribus tractata est. Deinde adjungemus ea, quæ specialiter a Sixto sunt addita. Duplicia igitur debita distinguenda sunt: quædam incerta, quæ nulli certæ personæ sunt restituenda, de quibus nulla est controversia inter auctores; quia omnes docent hæc non impedire ingressum religionis. Nam si homo habeat unde his debitis satisfaciatur, et illa bona simul cum persona tribuat religioni, satis superque restituit, quia in opus satis pium illa bona expendit. Quod si nolit ea religioni donare, tenetur sine dubio in pauperes vel alios pios usus expendere totam quantitatem honorum, quam incertis creditoribus debet, quia, cum possit, non est cur excusetur. Neque enim huic debito satisfacit per ingressum religionis, seu per traditionem suæ personæ, quam religioni facit, quia sunt bona diversarum rationum, et prius debitum reale est, quod per bona ejusdem ordinis solvendum est. Posset autem illud habere locum, quando illud debitum esset tantum ex alio priori voto; nam si quis vovisset dare centum in eleemosynam, et postea vellet ingredi religionem, posset non dare illam eleemosynam, sed parentibus bona relinquere, si tamen id faceret per modum

commutationis, quia, ut supra dixi, votum reale potest in personale commutari. Unde hoc non solum verum habet, quando votum prius non determinabat certam personam, vel locum, sed etiam si factum fuerit certo hospitali aut monasterio, etc. Neque oportet ut bullam compositionis accipiat, quod significavit Palac., dict. d. 38, disp. 1, conc. 7, quia ubi non est obligatio, non est necessaria compositio; facta autem commutatione nulla relinquitur obligatio. Et ratio a priori est, quia per prius votum nullum acquisitum est jus hospitali, etc., ut supra notavimus, et videri potest Palud., dict. d. 38, q. 4, art. 2. At vero, si talis persona sit impotens ad restituendum, excusatur, et consequenter potest libere ingredi religionem, nec tenetur prius quærere aut lucrari unde restituat, imo nec per breve tempus expectare, etiamsi certo speret intra illud habiturum unde solvat, quia cum nulli certæ personæ restitutio sit facienda, non multum interest creditoribus, etiamsi omittatur propter præsentem impotentiam; nam si ex piis eleemosynis aliquod spirituale commodum posset in eo redundare, hoc potest facile per orationes, et alia religionis opera supplere; unde cum alias in præsentem nulla sint bona, quæ actu sint obnoxia illi obligationi, non est cur obligetur debitor ad expectanda alia bona cum dilatione religionis.

2. *Secunda assertio: si debitum est certum, et persona sit simpliciter impotens ad solvendum, potest statim ingredi religionem; si tamen habeat spem proximam solvendi, tenetur expectare ut prius solvat.* — Aliud est debitum certum, quod constat prius esse solvendum, si facultas adsit. Difficultas vero est, quando persona est impotens ad solvendum. Et tunc si sit impotens simpliciter, seu in re et in spe, quia nec in præsentem habet unde restituat, nec sperat habere, quia et ignorat artem qua id lucretur, et si quid comparare sperat, toto illo indiget ad sui sustentationem, et in illo casu etiam est certum posse statim ingredi religionem, quia perinde est excusatus a solutione debiti, ac si nihil deberet, neque ullam injuriam facit creditoribus ingrediendo; quia inanis est actio creditoris, quam inopia debitoris excludit. Ait vero Supplem. Gabrielis, in 4, d. 38, q. 2, art. 3, concl. 3, in eo casu petendam esse a iudice facultatem. Sed id non est necessarium, quia nullum est jus quod ad id obliget; satis ergo est, si quæ habuerit bona, creditoribus relinquere; et si aliquod

posset sequi scandalum, illud tollere, procurando ut tam publice constet de sua impotentia, quam constet de debito. E contrario vero, licet homo actu non habeat unde solvat, si tamen habet in spe proxima, tenetur expectare aliquantulum temporis, ut prius debitum solvat, quam religionem ingrediatur, ut si sperat ex fructibus beneficii vel hæreditatis intra annum solvere. Ratio est, quia nemo potest ingredi religionem cum injuria tertii, neque transgredi naturale præceptum propter faciendum opus consilii, ut in superiori capite dictum est; sed in eo casu injuria fieret creditori, et naturale præceptum justitiæ obligaret ad solvendum illi debitum; ergo. Nec dici potest hanc obligationem cessasse propter præsentem impotentiam, quia illa non est impotentia simpliciter, sed secundum quid. Nam cum præceptum illud affirmativum sit quatenus ad actum oppositum obligat, negativum autem quatenus obligat ad non retinendam rem alienam, priori ratione obligat ad restituendum tempore congruo, quando præsens commodum non est; posteriori autem ratione obligat, ut non se reddat impotentem ad restituendum, ut fieret per ingressum religionis. Nam revera in eo casu non poterat antea dici moraliter impotens, quia quod brevi tempore certo speratur, quasi præsens moraliter reputatur; neque illa mora seu detentio est nocendum aut gravamen magis momenti, secundum moralem æstimationem, ut ob eam rem excusetur quis a debita justitia alteri persolvenda; atque hoc magis constabit ex sequenti puncto.

3. *Difficultas est quando debitor per longum tempus potest solvere.* — *Prima opinio docet non posse tunc licite ingredi religionem.* — Controversia ergo est, quando debitor licet actu et in spe proxima impotens sit, sperat autem diuturno labore et industria, vel alia via paulatim solvere per longum tempus, an teneatur differre ingressum religionis donec plene solvat. In qua re, prima sententia est non posse hujusmodi debitorem tuta conscientia ingredi religionem, sed peccare contra justitiam; ita sentit Medina, C. de Restitut., q. 3, causa 8, citans Gerson., 2 p., alfab. 39, litt. X et Y, qui dicit multos Doctores Parisienses huic sententiæ subscripsisse; tenet etiam Major, in 4, d. 38, quæst. 2, circa finem; idem tenet Navar., in comment. 1, de Regul., numero septimo, et comment. 2, numero 42; et idem sentit Cordub., in Summ., q. 182, quamvis non omnino dictis auctoribus consentiat.

Fundamentum hujus sententiæ est illud idem quod de obligatione ad parentes tractatum est; nam principium ibi sumptum, quod propter opus consilii non est omittendum opus præcepti, generale est, et non arctatur ad solam materiam seu obligationem pietatis, ut per se constat; fundatur enim in ipsa generali necessitate præcepti divini et naturalis, in quo ordine præceptum justitiæ magnam habet vim, quale est illud quod debitor in hoc casu tenetur. Nam tenetur ex justitia solvere; ergo et uti mediis moraliter necessariis et convenientibus ad solvendum; ergo et laborare, et honesto modo lucrari ut solvat; ergo, per se loquendo, et non existente statu religionis, tenetur non se reddere inhabilem ad solvendum, nec se obligare ad aliquid quod talem solutionem, vel media ad illam convenientia impediatur; ergo non licet etiam intuitu religionis debitorem suo jure vel justa spe privare; quia bonum illud, quod religio præter cætera habet, licet majus sit, non est tamen necessarium, neque placet Deo cum injuria tertii; nec licet alicui cum aliena injuria vel nocimento locupletari, ut dicitur in c. *Suam*, de Pœnis. Confirmatur primo, quia perinde est retinere aliena invito domino, et ea furari; sed nunquam licet aliena rapere propter aliud opus bonum faciendum; ergo. Secundo confirmatur, quia ob hanc causam non licet conjugi ingredi religionem juxta naturalem obligationem quam habet; idemque est de servo, et similibus; et specialiter urget Navar., c. *Commisum*, de Sponsalib., ubi dicitur eum, qui sub juramento promiserat ducere aliquam, si velit ingredi religionem, prius debere implere promissum, et postea ingredi.

4. *Eadem opinio tenet tale debitum non extinguere per professionem.* — Quia vero auctores hujus opinionis fatentur, quod necessarium est, professionem esse validam, si ab hujusmodi debitore ante debitam solutionem injuste fiat, ideo consequenter dicunt in eo casu non extinguere obligationem per talem professionem, sed teneri hunc debitorem ad procurandum, vel lucrandum in religione unde solvat, petita a prælato licentia, quam ipse in eo casu dare tenebitur; quod si intra religionem hoc non possit, speret autem fore ut possit, si ad tempus religionem egrediatur, etiam ad hoc teneri, si absque scandalo possit, et de licentia prælati, nam sine illa non debet id facere, sed tunc excusabitur propter impotentiam, quamvis ipse superior non ma-